

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ - Λουκ. 18, 10-14 (5/2/2017)

Η αποφυγή του επάρατου φαρισαϊσμού

Ανοίγει σήμερα την αυλαία της, αγαπητοί μου αδελφοί, μια ιδιαίτερα πνευματική και διδακτική περίοδος του λειτουργικού έτους, το Τριώδιο. Πρόκειται για μία περίοδο η οποία εκλαμβάνεται από το πνεύμα του κόσμου και από το πνεύμα και της Εκκλησίας με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Για τον κόσμο το Τριώδιο είναι ευκαιρία εξωστρέφειας, διασκέδασης, μασκαρέματος, κραιπάλης, ηδονισμού, αποθέωσης της κοσμικής ζωής. Για την Εκκλησία μας το Τριώδιο είναι μια εσωτερική πορεία, μία πνευματική διαδρομή, κατά την οποία ο άνθρωπος καλείται να πετάξει τις μάσκες που φορά, να κοιτάξει μέσα του, να προχωρήσει σε μια βαθιά διαδικασία αυτοκριτικής και ενδοσκοπήσης, ούτως ώστε, επαξίως, κατά το δυνατόν, να εισέλθει στο Στάδιο των Αρετών και να αξιωθεί να βιώσει την ευδαιμονία της Αναστάσεως του Κυρίου μας.

Η πορεία της εσωστρέφειας, η οποία ανοίγεται μπροστά μας την περίοδο του Τριωδίου, έχει συγκεκριμένους και ιδιαίτερους συμβολικούς σταθμούς, ο πρώτος από τους οποίους είναι η σημερινή Κυριακή, η οποία είναι γνωστή ως Κυριακή του Τελώνου και Φαρισαίου, παίρνοντας την ονομασία της από την Ευαγγελική περικοπή, που ακούσαμε στη Θεία Λειτουργία. Ο Κύριός μας είπε την παραβολή αυτή σε κάποιους ανθρώπους, που είχαν την τάση να δικαιώνουν και να αποθεώνουν τον εαυτό τους, ενώ την ίδια στιγμή κατέκριναν όλους τους άλλους. Για να τους διδάξει και να τους βοηθήσει να βγουν από την πλάνη τους, ο Χριστός είπε ότι κάποτε δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό του Σολομώντα για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος και ο άλλος Τελώνης. Ο Φαρισαίος ανήκε στην ιερατική τάξη της εποχής εκείνης, στην πνευματική ελίτ του Ισραηλιτικού λαού· ένας άνθρωπος με πνευματική εξουσία, ο οποίος καλείται να είναι πρότυπο και υπόδειγμα ζωής για τον υπόλοιπο λαό. Έχοντας αυτή τη συνείδηση για τον εαυτό του, ο Φαρισαίος στάθηκε στο μέσον του ναού και άρχισε να συστήνεται στο Θεό και στους ανθρώπους, αλλά κυρίως να συστήνεται στον εαυτό του. Η προσευχή του δεν ήταν δοξολογία στο Θεό, αλλά η αποθέωση της αυτοδικαίωσης. Τί είπε ο άνθρωπος αυτός στην προσευχή του; «Θεέ μου, εγώ είμαι ευσεβής, φιλόανθρωπος, μοιράζω τα υπάρχοντά μου στους φτωχούς. Νηστεύω, όπως ορίζει ο Μωσαϊκός νόμος, δεν είμαι άρπαγας, δεν είμαι κλέφτης, δεν είμαι μοιχός, δεν είμαι άδικος, δεν είμαι σαν κι αυτόν τον Τελώνη» κι έδειξε τον Τελώνη, συγκρίνοντας τον εαυτό του, τον «δίκαιο», με εκείνον τον Τελώνη, τον άδικο.

Ο δεύτερος άνθρωπος που ανέβηκε να προσευχηθεί στο ναό ήταν ο Τελώνης. Στα μάτια του κόσμου της εποχής του, ήταν το ακριβώς αντίθετο από τον Φαρισαίο. Ήταν βουτηγμένος στην αδικία, στην παρανομία και στην μισανθρωπία, γιατί ήταν όργανο των Ρωμαίων κατακτητών για να εισπράττει τους φόρους, να απομυζά τους συμπολίτες του Ιουδαίους, κρατώντας για τον εαυτό του τα αναλογούντα ποσοστά. Γι' αυτό ήταν βουτηγμένος στη φιλαργυρία, ήταν μισητός, κατακριτέος από τον υπόλοιπο λαό, γι' αυτό και ο Φαρισαίος με τέτοια αποστροφή μίλησε για το πρόσωπό του, ενώ τάχα προσευχόταν.

Και όμως, όπως επισημαίνει ο Κύριος, ο Θεός, τελικά, δικαίωσε τον Τελώνη και όχι τον Φαρισαίο και το ερώτημα είναι γιατί έκρινε έτσι ο δίκαιος Θεός; Γιατί ο Φαρισαίος, ενσυνείδητα, δεν έκανε τίποτα άλλο ενώπιον του Θεού, παρά να δικαιώνει τον εαυτό του διαρκώς. Προέβαλε τα δήθεν πνευματικά του χαρακτηριστικά, τις δήθεν αρετές του, προκειμένου όχι να δικαιωθεί ενώπιον του Θεού, αλλά να δικαιωθεί ενώπιον των ανθρώπων και του εαυτού του. Θεωρούσε ότι, τακτοποιώντας αυτά που εμείς ονομάζουμε σήμερα «θρησκευτικά καθήκοντα», με τον τυπικό τρόπο, που όριζαν οι διατάξεις του Μωσαϊκού νόμου, είχε εκπληρώσει το καθήκον του ενώπιον του Θεού, άρα ήταν αυτάρκης πνευματικά. Ο Τελώνης δικαιώθηκε και όχι ο Φαρισαίος, γιατί είχε πλήρη επίγνωση της αμαρτωλότητάς του. Ήξερε ότι είναι φταιχτής ενώπιον του Θεού, ότι είναι άδικος, ότι είναι άρπαγας, ότι είναι κλέφτης. Η συνείδηση αυτής της κατάστασης του κατέτρωγε τα σωθικά. Έκανε μια διαδρομή ζωής ο Τελώνης και ήρθε η στιγμή να καταλάβει ότι ο δρόμος της ζωής που είχε διανύσει ήταν μάταιος, προβληματικός, λανθασμένος. Γι' αυτό και δεν τολμούσε να σηκώσει τα μάτια προς τον ουρανό για να αντικρίσει το Θεό. Ήταν στραμμένος προς τη γη και το μόνο που έκανε ήταν να χτυπά το στήθος του και να λέει μία φράση: *ο Θεός ιλάσθητί μοι τω αμαρτωλώ και ελέησόν με.*

Το πρόσωπο του Φαρισαίου εκπροσωπεί εκείνο το σύστημα της ζωής που έμεινε στην ιστορία να ονομάζεται «φαρισαϊσμός» ή ακόμα και «ευσεβισμός». Είναι μία νοστροπία την οποία ο Χριστός στηλίτευσε πολλές φορές και μάλιστα με τρόπο δηκτικό, έντονο και κατηγορηματικό. Η λογική του φαρισαϊσμού διαχέεται, δυστυχώς, και στη ζωή της Εκκλησίας και φθάνει μέχρι τις ημέρες μας, όπου πολλοί Χριστιανοί επιδεικνύουμε φαρισαϊκά χαρακτηριστικά, χωρίς, ίσως, να το καταλαβαίνουμε. Το χειρότερο, όμως, είναι να τα επιδεικνύουμε ενώ ξέρουμε ότι βαδίζουμε σε λάθος δρόμο και τότε η θρησκευτική μας υποκρισία βρίσκεται στο απόγειο της.

Ο Φαρισαϊσμός, ο ευσεβισμός, είναι ο *ου κατ' επίγνωσιν ζήλος*¹ της θρησκείας, ο οποίος, επί δυο χιλιάδες χρόνια, σταυρώνει διαρκώς

¹ Ρωμ. 1,2

τον Χριστό και λιθοβολεί τους ανθρώπους. Ο θρησκευτικά υποκριτής άνθρωπος, θεωρεί ότι είναι αυτάρκης, ότι έχει φτάσει στο απόγειο των αρετών. Θεωρεί ότι, επειδή νηστεύει, επειδή δίνει κι ένα ξεροκόμματο στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, επειδή προσεύχεται και πηγαίνει στην Εκκλησία, είναι άνθρωπος πλήρης Πνεύματος Αγίου. Θεωρεί ο θρησκευτικά υποκριτής, ο ευσεβιστής, ότι όλοι πρέπει να τον ακούν, με θρησκευτική ευλάβεια και ότι κανείς δεν είναι στο ίδιο επίπεδο μ' αυτόν. Είναι εκείνος που εύκολα κρίνει και κατακρίνει τους άλλους, εύκολα καταδικάζει και στηλιτεύει όσους έχουν όχι διαφορετική αντίληψη από το πνεύμα του Θεού, αλλά διαφορετικές αντιλήψεις από τις δικές του. Και αυτό το σύμπλεγμα του φαρισαϊσμού με τον ευσεβισμό είναι δυνατόν να οδηγήσει και οδηγεί στις μέρες μας, στον επάρατο θρησκευτικό φανατισμό, ο οποίος είναι η γενεσιουργός αιτία των διαχωρισμών, των διασπάσεων, των σχισμάτων μέσα στη ζωή του κόσμου και της Εκκλησίας.

Γι' αυτό, αγαπητοί μου, αυτοί οι δύο άνθρωποι, που προβάλλονται σήμερα στο Ευαγγελικό ανάγνωσμα, πρέπει να γίνουν καθρέπτης για τον καθένα μας. Να σταθούμε απέναντί τους και να δούμε: μήπως τυχόν ομοιάζουμε με τον φαρισαίο; μήπως έχουμε εγκολπωθεί ψήγματα θρησκευτικού ευσεβισμού και φαρισαϊσμού; μήπως νομίζουμε ότι, επειδή επιδεικνύουμε κάποιες αρετές, είμαστε κάποιοι μέσα στην Εκκλησία, μπορούμε να κατευθύνουμε τους πάντες και να απαιτούμε υπακοή από τους άλλους και θαυμασμό; Όποιος ισχυριστεί κάτι τέτοιο, πλανάται πλάνην οικτράν. Για να δούμε πρόσωπο Θεού, ένας τρόπος υπάρχει· να μιμηθούμε το παράδειγμα του Τελώνου, γιατί όλοι μας είμαστε, λίγο ως πολύ, αυτά που είναι ο τελώνης. Αν προβούμε σ' αυτή τη σωτήρια αυτοκριτική, τότε θα δούμε πράγματα στον εαυτό μας τα οποία, ενδεχομένως, να μας τρομάξουν, αλλά μόνον έτσι μπορεί να συγκλονιστούμε, να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής και να επιζητήσουμε το έλεος του Θεού, όπως έπραξε ο Τελώνης. ΑΜΗΝ!

Αρχιμ. Ε.Ο.